LS. 1.411/1888.

Aleg. 180.

Sprawozdanie

komisyi asekuracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy zaprowadzającej przymusowe ubezpieczenie od ognia w całym kraju.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887 r. Wysoki Sejm na wniosek komisyi gminnej polecił Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi sejmowej Wydział krajowy przedłożył Sejmowi do uchwały projekt ustawy o obowiązkowem zabezpieczeniu od ognia wszystkich budynków w kraju znajdujących się.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy wypracował projekt rzeczonej ustawy— a to na podstawie zasad wytycznych w sprawozdaniu komisyi gminnej z d. 13. Stycznia 1887 L. 869 nakreślonych i w obszernem sprawozdaniu umotywował wyczerpująco swoją pracę. Szeregiem dat statystycznych odnoszących się do pożarów w naszym kraju i płynących ztąd strat milionowych wykazał dowodnie, że jedynie przymus asekuracyjny praktykowany ze skutkiem w innych państwach, powinien i u nas być jak najrychlej zastosowany, jeśli setki rodzin chcemy uchronić od zubożenia, jeśli chcemy zapobiedz, aby corocznie jak dotąd milionowe wartości nie ginęły bezpowrotnie.

Komisya asekuracyjna składając Wysokiej Izbie sprawozdanie niniejsze z tej przekazanej sobie do zbadania sprawy nie będzie już robić wywodów ogólnych, bo komisya mniema, że zeszłoroczną uchwałą Wysokiej Izby z 20. Stycznia, polecającą Wydziałowi krajowemu wypracowanie ustawy zaprowadzającej przymusowe ubezpieczenie budynków, sprawa ta zasadniczo przez Wysoką Izbę już zdecydowaną została.

Ograniczamy się przeto na przytoczeniu cyfr niektórych zaczerpniętych ze statystyki ogniowej — aby uprzytomnić Wysokiej Izbie prawdziwie przykre stosunki odnośnie do pożarów i ubezpieczeń w naszym kraju istniejące — a zaradzenie którym, choćby częściowo tylko w drodze ustawodawczej, jest nieodzowną koniecznością.

Następnie podajemy motywa do poszczególnych paragrafów projektowanej ustawy — które wyjawiają, jak komisya zapatruje się na znaczenie, potrzebę i doniosłość zawartych w ustawie postanowień.

Wreszcie nadmieniamy, że jako zasadniczą podstawę obok przymusu asekuracyjnego projektowana ustawa zostawia wolną konkurancyę Towarzystw.

Od roku 1870 do 1884, t. j. w ciągu lat 15 zgorzało budynków i ruchomości w cyfrze okrągłej 43 milionów Towarzystwa asekuracyjne zwróciły ubezpieczonym tytułem wynagrodzeń około 10 milionów.

Strata niewynagrodzona, którą kraj poniósł w tych 15 latach, wynosi przeto przeszło 33 milionów zł.

Smutny ten stan uwidocznia się jeszcze wyraźniej, jeżeli weźmiemy pod rozwagę stosunek ilości budynków ubezpieczonych do nieubezpieczonych w całym kraju.

Otóż z ilości 960.000 budynków mieszkalnych, istniejących obecnie w Galicyi, było ubezpieczonych w roku 1886 około 155.000 budynków, czyli nieubezpieczonych przeszło 800.000.

Gorszy jeszcze stosunek zachodzi co do ubezpieczenia budynków gospodarskich. Takich budynków jest bowiem w przybliżeniu w kraju około 1,600.000. Z tych było ubezpieczonych w roku 1886 około 230.000 — a nieubezpieczonych 1,330.000.

Aby dać wyobrażenie o ilości pożarów w kraju, przytaczamy, że od roku 1875 do 1884 było w Galicyi 15.190 pożarów, czyli przeciętnie rocznie około 1100 miejscowości, tj. jedna piąta część wszystkich miejscowości w całym kraju, zostaje pożarem nawiedzona.

Co zaś do stosunku właścicieli ubezpieczonych do nieubezpieczonych, stoi kraj nasz w ostatnim rzędzie wszystkich krajów koronnych monarchii Austryackiej. Gdy bowiem procent ubezpieczonych właścicieli w Austryi niższej, wyższej, Czechach i Krainie wynosi 50—65%, — w Morawie, Styryi i Salzburgu 40—50%, — w Tyrolu, Pograniczu, Karyntyi, Bukowinie i Szląsku od $27\frac{1}{2}$% do 35% — spada gwałtownie ten procent ubezpieczonych właścicieli w Galicyi, i wynosi tylko $10\frac{14}{100}$ procentu!

MOTYWA

do ustawy projektowanej.

§§. 1., 2. i 3. ustawy traktują o wprowadzeniu ubezpieczenia obowiązkowego w Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o prawie Wydziału krajowego, ubezpieczania z urzędu budynków takich, które zabezpieczyć właściciel zaniedbał, oraz o tych Towarzystwach, w których w przyszłości ubezpieczenia budynków dokonywane być mogą.

Te trzy paragrafy stanowią podstawę do całej ustawy, przeto należy się nad niemi dokładniej zastanowić i treść ich obszerniej umotywować.

Na wstępie niniejszego sprawozdania przedstawiliśmy w kilku wymownych cyfrach stan ubezpieczeń ogniowych w Galicyi. Z przedstawienia tego, każdy nieuprzedzony nabierze przekonania, że tym nienormalnym stosunkom zaradzić można tylko przez zaprowadzenie powszechnego obowiązku ubezpieczenia od ognia, któremu zapatrywaniu dał także wyraz Wysoki Sejm krajowy przez powzięcie uchwały na wstępie niniejszego sprawozdania wspomnianej.

Bez obowiązkowego ubezpieczenia — miasta nasze, osady i wsie muszą podupadać po każdej pogorzeli, — gdyż nieubezpieczony lepi sobie przytułek najtańszym kosztem, byle miał dach nad głową dla siebie i swoich — ubezpieczony natomiast polepsza wedle możności swoję siedzibę tak pod względem konstrukcyi, jakoteż wygody.

Przy pomocy ubezpieczenia przymusowego nie znają dziś prawie w Saksonii, Wirtembergii i Bawaryi budynków drewnianych pod słomą — a nawet w niektórych krajach koronnych monarchii austryackiej, jak n. p. w Austryi i w Czechach, gdzie instytucya ubezpieczenia jest rozpowszechnioną — z każdym rokiem budynki takie coraz rzadziej się spotykają.

Ubezpieczenie jest przeto pod względem ekonomicznym i socyalnym jedną z ważniejszych dźwigni, a jako taka winna być bezwarunkowo wprowadzoną w życie zarówno, jak dobre drogi, dobre szkoły, dobre poczty i tym podobne instytucye użytku publicznego.

I Galicya kiedyś po latach wielu dojdzie do tego, że tu będzie dobrowolnie ubezpieczonej wartości 90% – jak to dziś ma miejsce w Austryi wyższej — ale to polepszenie stosunków nastąpi w miarę rozszerzenia się powszechnego poziomu wiedzy i cywilizacyi. I w naszym kraju jest pod tym względem pewien postęp — ale jakżeż on rozwija się zwolna!!

W roku 1880. było naprzykład w Towarzystwie Krakowskiem ubezpieczonych $8^3/_{10}$% wszystkich domów mieszkalnych w Galicyi, a w roku 1887. było już ubezpieczonych $13^2/_{10}$%. W przeciągu siedmiu lat przybyło przeto 5% ubezpieczeń! Idąc dalej tym torem, dojdziemy może za lat 50 tam, gdzie dziś stoją inne prowincye monarchii austryackiej. A w przeciągu tych lat 50 obróci się w perzynę co najmniej 100.000 domów, których właściciele albo wcale nieodbudują, albo zamiast dzisiejszych wszelkiej estetyce i wygodzie urągających lepianek wło-

ściańskich, postawią w braku wszelkich środków jeszcze gorsze, jeszcze niewygodniejsze budynki. Za lat 50, co najmniej 100.000 osób pozbawionych zostanie dachu nad głową — a w braku własnej strzechy szukać oni będą przytułku pod dachem obcym.

Z gospodarzy, posiadających kąt własny i ognisko domowe, wyrodzi się proletaryat, szukający zarobku i schronienia nietylko pod dachem cudzym, ale nawet w ziemi obcej — albo co gorzej nieszczęśliwi ci wyciągać będą rękę po jałmużnę! Za lat 50 pójdzie z dymem 100 milionów majątku krajowego, który zniszczeje i zmarnieje bezpowrotnie! A w tym samym przeciągu lat 50ciu w krajach innych, dziś już pod względem cywilizacyjnym o tyle wyżej od nas stojących, stosunki dzisiejsze coraz chyżej rozwijać, coraz lepiej doskonalić się będą; — tam przy istniejących dziś lepszych warunkach bytu i oświaty, przy udowodnionej przezorności za pomocą ubezpieczenia, przy doskonałej organizacyi straży ogniowych — majątek osobisty ani krajowy uszczuplać się nie będzie, tam zwiększyć się musi z każdym rokiem dobrobyt. Jeżeli dziś już różnica pomiędzy stosunkami naszymi a stosunkami w prowincyach tamtych jest tak znaczną — to za lat 50 bezczynnie u nas w tym kierunku spędzonych — przy pozostawieniu tej sprawy inicyatywie prywatnej, różnica ta jeszcze więcej się uwydatni na naszą niekorzyść.

Z tych to powodów nie należy kwestyi tak ważnej pozostawiać inicyatywie prywatnej — lecz jest obowiązkiem władzy ustawodawczej użyczyć w tym kierunku pomocy odpowiedniej. Pomimo wprowadzenia w drodze ustawodawczej przymusowego ubezpieczenia, znajdzie się jednak w kraju naszym wielu właścicieli, którzy temu obowiązkowi dobrowolnie zadość nie uczynią, musiano przeto w ustawie przewidzieć, że w takich wypadkach w zastępstwie właściciela dokona z urzędu ubezpieczenia Wydział krajowy.

Na zarzut, że w skutek takiego postanowienia wolność osobista będzie skrępowaną, odpowiemy: Wolność osobista w kwestyach ekonomicznych jest bezwarunkowo szczytnem pojęciem, gdyż wolności tej zawdzięczamy wzrost bogactw — szczególniej takich indywiduów, które posiadają środki do korzystania z tej wolności za pomocą kapitałów, wiedzy lub pracy.

Ale gdy interesa indywidualne z jakichbądź powodów dochodzą do sprzeczności z misyą cywilizacyi i z zasadami ekonomii społecznej — a tym sposobem sprowadzają upadek klas niższych i upadek majątku krajowego — powinny władze interweniować.

Państwo ma bezsprzeczny obowiązek podtrzymywać wolność osobistą — ale tylko o tyle, o ile ta wolność nie staje w sprzeczności z dobrem powszechnem i ogólnym postępem; gdzie zaś postęp społeczny może być prędzej i korzystniej osiągniętym przy pomocy władzy ustawodawczej jak za pomocą inicyatywy jednostek, tam państwo ma obowiązek ukrócić tę wolność osobistą, jak to się praktykuje w sprawie komunikacyi, oświaty, lub w jakimkolwiek kierunku pożytku publicznego.

Uwzględniwszy przeto wszystkie wyżej przytoczone okoliczności — a w szczególności niezwykłe smutne stosunki w kraju naszym pod względem przezorności indywidualnej i troskliwości o przyszłość, dochodzimy do wniosku, że wdanie się w sprawę ubezpieczenia władz krajowych w obec naszych stosunków, że objęcie w tych sprawach roli opiekuna przez Wydział krajowy nad nieprzezornymi, jest rzeczą niezbędną, jest koniecznością, jeżeli kraj po latach kilkunastu z powodu mnożących się klęsk elementarnych nie ma ponieść bardzo poważnych, strat ekonomicznych.

Wspominamy w tem miejscu jeszcze o jednej zasadzie, pomieszczonej w ustawie, a ułatwiającej w wysokim stopniu każdemu właścicielowi ubezpieczenie tanim kosztem. Nie wymagamy bowiem, aby cała wartość budynku, lub $^3/_4$ wartości całego budynku była ubezpieczoną, jak to praktykuje się w krajach, w których istnieje przymus asekuracyjny, lecz wnosimy, aby tylko $^2/_3$ spalnych, tj. drewnianych lub słomianych części każdego budynku były obowiązkowo ubezpieczone.

Wprowadzenie w życie ustawy o obowiązkowem ubezpieczeniu od ognia — przedstawia pozornie jeszcze jedną wielką trudność, która wszakże w myśl projektu komisyi w zupełności usuniętą została.

Twierdzą słusznie przeciwnicy ingerencyi czynnej państwa lub kraju w tej sprawie, że upaństwowienie asekuracyi lub też prowadzenie tego przedsiębiorstwa przez władze krajowe, byłoby odebraniem licznym koncesyonowanym Towarzystwom asekuracyjnym praw im nadanych i przez nie nabytych, że postanowienie takie byłoby szkodliwe, krępowałoby bowiem swobodny ruch przemysłowy.

Otóż w celu uchylenia powyższych zarzutów wnosimy w zasadzie przymus asekuracyjny, jako środek zapobiegawczy zubożeniu kraju, ale nie krępujemy swobody obywateli, w którem Towarzystwie ubezpieczać się mają. Rzecz naturalna wszakże, że i od Towarzystw, które na zasadzie tej ustawy mogą korzystać z różnych praw o czem w następnych objaśnieniach będzie mowa, musimy również wymagać niektórych zobowiązań i gwarancyi.

Pozostawiając przeto wolność wszystkim Towarzystwom asekuracyjnym w Austryi koncesyonowanym, operowania w Galicyi — naturalnie o tyle, o ile te Towarzystwa poddadzą się niniejszej ustawie, nie naruszamy niczyich praw, otwieramy na oścież podwoje wolnej konkurencyi i postępowi, a swobodę indywidualną ścieśniamy tylko o tyle, o ile to jest koniecznie potrzebnem dla własnego ich dobra, dla dobra kraju i dla jego przyszłości ekonomicznej, tak samo jak to robimy w sprawach policyi, żandarmeryi, wychowania publicznego, w rozporządzeniach sanitarnych, uchwalaniu podatków krajowych i gminnych i wielu innych sprawach, dotyczących powszechnego dobra publicznego.

Co do §. 4. i 5. to tylko się nadmienia, że koniecznem było wyłączyć od ubezpieczenia budowle będące własnością państwa i Zarządów kolejowych.

Państwo bowiem jako takie nie ubezpiecza z zasady budynków państwowych, a Towarzystwa kolejowe mają własny zakład asekuracyjny na wzajemności oparty. Wykluczenie natomiast od obowiązku ubezpieczania budynków bezużytecznie stojących i prowizorycznie postawionych jest słusznem ze względu aby nie przymuszać właścicieli do ubezpieczania przedmiotów takich, które dla samego właściciela bardzo małą wartość przedstawiają — a które zresztą i Towarzystwa asekuracyjne do ubezpieczenia niechętnie przyjmują. Wykluczenie wartości przewyższającej 25.000 jednego budynku lub kompleksu budynków, ma ten cel, aby nie przeciążać wydatkiem na ubezpieczenie ludzi zamożniejszych a którzy zresztą pożarem części nieubezpieczonej zniszczeni nie zostaną. Nadmienia się tutaj dla wyjaśnienia, że we wszystkich państwach w których istnieje przymus asekuracyjny, wyłączone są różne rodzaje budynków od ubezpieczenia, a mianowicie także takie budynki, które przedstawiają bardzo wysoki stopień niebezpieczeństwa i co do których Towarzystwa asekuracyjne w każdym pojedyńczym wypadku specyalne premie ustanawiają. Takie budynki wymienione są w §. 4. pod lit. g. i h.

Co do art. 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12go. Paragrafy te traktują o kontroli, czy każdy budynek podlegający obowiązkowi asekuracyjnemu będzie ubezpieczony. W tym celu ustanowione będą organa specyalne które nie obciążą funduszu krajowego żadnym wydatkiem, jak to wyjaśniono przy §. 20. ustępie 14. a z mocy urzędu swego i wiadomości fachowych oddać powinny znaczne usługi krajowi w sprawach nie tylko ubezpieczeń ale także w sprawach policyi ogniowej i budowniczej, jak to przewidziano w §. 12 ustawy.

Przy wszystkich bowiem klęskach przypadkowych, które zniszczyć mogą majątek jednostek lub gminy — potrzeba mieć zawsze na oku następujące 3 fazy a mianowicie:

W fazie Iej która jest przewidywaniem klęski, powinno być obowiązkiem władzy i jednostek starać się o zapobieżenie takowym o ile możności. Przy klęskach ogniowych ma to zadanie zapobiegawcze ustawa budowlana, dążąca do tego, aby w każdem miejscu, osadzie i

budynku było jak najmniej warunków umożliwiających powstanie pożaru i rozpowszechnianie się takowego.

W fazie IIej t. j. przy wydarzeniu się klęski pożaru, obwiązkiem jest władzy i jednostek, ażeby tę klęskę ograniczyć do najmniejszych rozmiarów. To zadanie ma policya ogniowa, czyli racyonalnie urządzone straże ogniowe — i odpowiednio w każdym domu i każdej gminie przygotowane środki ratunkowe.

W fazie III-ej obowiązkiem jest władzy dbać o to, aby każdy poszkodowany przez pożar taki, któremu pierwszymi dwoma środkami zapobiez nie zdołano, otrzymał słuszne wynagrodzenie za szkodę przez tę klęskę poniesioną — a instytucya do tego celu służąca jest ubezpieczenie.

Wynika z tego, że brak którejkolwiek z powyższych 3 instytucyi w społeczeństwie, jest brakiem narażającym kraj na ciężkie straty.

Wynika z tego dalej — cośmy wyżej powiedzieli, że zarząd temi 3-ma instytucyami przezorności albo przynajmniej kontrola, czy ustawy tych instytucyi zostają należycie wykonywane, powinny spoczywać w jednych i tych samych rękach i być sprawowane przez jedne i te same organa.

Jasnem jest bowiem, że kontrolor ubezpieczeń, jako człowiek łepiej z przepisami dotyczącemi obznajomiony, jak każdy inny urzędnik gminny, dokładniej i trafniej ocenić potrafi okoliczności zwiększające niebezpieczeństwo pożaru, w rękach bowiem takiego kontrolora gromadzą się wszystkie sprawy całego powiatu dotyczące ubezpieczenia i pożarów. Przez ciągłe kontrolowanie różnorodnych rodzajów budynków, zakładów przemysłowych, urządzeń do gaszenia, wadliwości budowy dojdzie taki organ w bardzo krótkim czasie do doskonałej wprawy i do możności ocenienia, w jakim stopniu i w jakim kierunku powinny być ulepszenia wprowadzone.

Przydzielenie tych 3 obowiązków jednemu i temu samemu organowi ułatwi całą akcyę we wszystkich tych kierunkach, doprowadzi do jednostajności urządzeń i stworzy jakąś kontrolę dla tych spraw. A ważne te obowiązki wypełniane zostaną możliwie najtańszym kosztem.

Instrukcye dla kontrolorów obejmujące specyalny i rozległy zakres działania nie potrzebują być pomieszczone w ustawie niniejszej, lecz będą wypracowane przez Wydział krajowy i przez Sejm zatwierdzone. Tę kardynalną zasadę, mającą być pomieszczoną w instrukcyi wspomnianej, umieściliśmy już w ustawie w §. 12, że kontrolorowi ogniowemu niewolno pośredniczyć w pozyskiwaniu ubezpieczeń ogniowych dla jakiegobądź Towarzystwa ubezpieczeń. Postanowienie to jest potrzebne z tego powodu, aby kontrolorowi ogniowemu zapewnić charakter zupełnej bezstronności.

Co do paragrafu 13. przepis, że kotrolorowie ubezpieczeń podwładni są biuru centralnemu ogniowemu przy Wydziale krajowym, jest naturalnym następstwem zwierzchnictwa Wydziału krajowego, a w związku z tym przepisem jest ta okoliczność, aby Wydziały powiatowe, które mają czuwać w własnym zakresie działania nad potrzebami i dobrobytem powiatów, były miejscową władzą nadzorczą powiatowych kontrolorów ubezpieczeń, tak jak magistraty miast Lwowa i Krakowa będą władzą nadzorczą kontrolorów w tych miastach.

Paragraf 14 i 15. Jakkolwiek obowiązek kontrolora co do szacowania budynków i sporządzania wniosku, określony w tym paragrafie należy do specyalnej instrukcyi, jednakże musiał być w ustawie ogólnej naszkicowany, gdyż z tego obowiązku wynika dla Wydziału krajowego prawo przewidziane w §. 15 podawać do ubezpieczenia nieruchomości w zastępstwie właściciela.

Bez tego prawa Wydziałowi krajowemu przyznanego, cała ustawa o ubezpieczeniu przymusowem byłaby niewykonalną. Zaznaczono wszakże wyraźnie w ustawie, aby Wydział krajowy w zastępstwie właściciela ubezpieczający, uwzględniał przy wyborze te Towarzystwa, które dla ubezpieczonych największe bezpieczeństwo i najkorzystniejsze warunki ubezpieczeń przedstawiają. Tym sposobem Wydział krajowy nie może się kierować stronniczością, lecz jako prawdziwy opiekun nieprzezornych, będzie miał wyłącznie ich dobro na oku.

Przepis §. 14., aby budynki nie podane do ubezpieczenia dobrowolnie, były o ile możności szacowane w przytomności i w porozumieniu z właścicielem budynku, ma ten cel, aby w takich wypadkach kontrolor działał pouczająco — i najprzód skłaniał właściciela do dobrowolnego ubezpieczenia budynku. Surowszych przepisów, jako to kar i t. p., jakie są w użyciu w innych krajach nie poczytujemy jako odpowiedne u nas, gdzie raczej przekonywaniem a nie groźbą potrzeba pouczać nieprzezornych do dbania o własne dobro.

§. 16. nie wymaga umotywowania.

§. 17. W pojedyńczych gminach wiejskich i małomiasteczkowych muszą być jednakowe termina ubezpieczenia dla całej gminy ustanowione. Ułatwi to bardzo kontrolę dla kontrolorów, którzy raz na rok do każdej gminy przyjechać potrzebują, celem zbadania, czy i jakie przed terminem odnowienia asekuracyi zaszły zmiany, które wymagają sprostowania.

Dla członków gminy natomiast będzie to nader dogodnem i nawet połączonem z oszczędnością, gdyż każdy z osobna nie będzie potrzebował jeździć do miasta lub przesyłać pocztą należytości asekuracyjnej, ale od wszystkich mieszkańców w jednym liście lub przez jednego posłańca może ona być odesłaną, jeżeli termin ubezpieczenia dla wszystkich członków gminy będzie jednakowy.

Rzecz inna w miastach większych, dawniej obwodowych i w miastach głównych, gdzie jest prawie niepodobieństwem, aby wszystkie ubezpieczenia w jednym terminie się kończyły, gdyż kontrola wszystkich budynków w mieście, liczącem kilka tysięcy numerów konskrypcyjnych, zabierze zbyt wiele czasu. Nie chcemy zresztą krępować w tej mierze swobody właścicieli. Każdy bowiem ma pewną porę roku, w której mu dogodniej jak w innych porach czynić wydatek asekuracyjny, często dość znaczny.

Oznaczenie terminu ubezpieczenia ze strony gminy wspólnie z kontrolorem jest pożądanem z powodu, aby kontrolor tak ułożył termin expiracyi ubezpieczeń w gminach pojedynczych, by co najmniej raz do roku z całą swobodą mógł stan ubezpieczonych budynków w każdej z osobna gminie przed expiracyą ubezpieczenia zlustrować.

§. 18 jest jedną z najważniejszych podstaw przy obowiązkowem przymusowem ubezpieczeniu. Jeżeli bowiem kardynalny warunek dojścia do skutku umowy ubezpieczenia, t. j. zapłacenie należytości asekuracyjnej Towarzystwom asekuracyjnym zapewnionem nie zostanie możnością ściągnięcia tej należytości za pomocą egzekucyi politycznej, natenczas ustawa o ubezpieczenie obowiązkowem stanie się iluzoryczną. Wszystkie Towarzystwa ubezpieczeń oparte na przymusie mają ten przywilej we wszystkich krajach i prowincyach, i to nie tylko Towarzystwa państwowe przymusowe, ale i Towarzystwa tak zwane publiczne, których w Niemczech jest bardzo wiele. I tak:

W Król. Saskiem zaległe należytości asekuracyjne mogą być ściągane w drodze egzekucyi i w razie konkursu mają takie samo prawo pierwszeństwa jak zaległe podatki.

W Ks. Badeńskiem zaległości asekuracyjne ciężą tak samo na realności, jak podatki i tak samo bywają ściągane.

W Król. Wirtemberskiem mają prawo pierwszeństwa zaległości asekuracyjne na realności, zarówno jak podatki.

W Król. Bawarskiem ściągają się zaległe premie, zarówno jak podatki.

W ogóle istnieje w Niemczech przymus asekuracyjny z prawem egzekucyi zaległości w 26 państwach, prowincyach lub miastach — a nadto w 53 tak zwanych Societetach (stowarzyszeniach), które mają prawo odbierania premii zaległych w drodze egzekucyi i uwolnione są od wydatków pocztowych.

W Austryi mają tego rodzaju prawa Towarzystwa w Austryi Wyższej, Salcburgu i Tyrolu, a nadto następujące Towarzystwa prywatne:

Wzaj. Czeskie (§. 66) statutu opiewa:

„Towarzystwu przysłuża prawo zaległe premie bez pośrednictwa zwyczaj„nego sędziego, na podstawie wyciągu z ksiąg swoich niezwłocznie za pomocą „egzekucyi ściągać“.

Tow. wzaj. Morawskie (§. 49):

„Towarzystwo ma prawo zaległe statutowe należytości z działu ubezpieczeń „od ognia (t. j. od nieruchomości) odbierać niezwłocznie za pomocą egzekucyi przez władze administracyjne, bez pośrednictwa sądowego“.

Tow. wzajemnego Wiedeńskiego (§. 56): „Przeciw dłużnikom zalegającym z opłatami może Towarzystwo wystąpić, albo w drodze skargi zwyczajnej, albo też bez poprzedniego wyroku sądowego niezwłocznie za pomocą egzekucyi i sprzedaży zafantowanego przedmiotu swoję należytość odebrać. (§. 108). Tylko w razie zarzutu niedokładności rachunku, albo zarzutu, że należytość została już uiszczoną, rozstrzyga sąd polubowny, co jednak egzekucyi nie wstrzymuje.“

Tow. wzaj. ubezp. w Krakowie jakkolwiek się o to prawo starało, nie uzyskało Rządowego zatwierdzenia.

Przepis §. 19., aby każdy ubezpieczony w któremkolwiek Towarzystwie, a zamierzający przystąpić do Towarzystwa innego, obowiązany był zawiadomić na trzy miesiące przed expiracyą ubezpieczenia dotyczące Towarzystwo ubezpieczeń o swem wystąpieniu, jest koniecznym ze względu na kontrolę, aby wszelkie ubezpieczenia trwały bez przerwy. O tych bowiem, którzy wypowiedzą swe ubezpieczenie w któremkolwiek Towarzystwie, zawiadomieni zostaną kontrolorowie ubezpieczeń — i obowiązkiem ich będzie badać, czy ci właściciele ubezpieczyli się w innem Towarzystwie. Bez obowiązku wypowiedzenia ubezpieczenia, musieliby kontrolorowie corocznie sprawdzać wszystkie ubezpieczenia, gdy tymczasem przy takim obowiązku, czynność ich w latach następujących ograniczoną będzie tylko do badania zmian, zaszłych w skutek postawienia nowych, albo przeistoczenia dawnych budynków, lub też w skutek przeniesienia ubezpieczenia z jednego Towarzystwa do drugiego.

Paragraf 20. traktuje o prawach i obowiązkach tych towarzystw asekuracyjnych, które pragną w Galicyi operować w dziale ubezpieczeń budynków podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu. Ustępy 1. i 2. tego paragrafu nie wymagają wyjaśnień.

Ustępy 3. i 4. stanowią, aby wszystkie takie Towarzystwa złożyły maksymalne swe taryfy, po których obowiązane są przyjąć do ubezpieczenia każdy budynek mieszkalny i gospodarczy.

Ustawa o obowiązkowem ubezpieczeniu nie byłaby w całości zastosowaną, gdyby Towarzystwa asekuracyjne nie poddały się obowiązkowi przyjęcia każdego budynku mieszkalnego i gospodarskiego do ubezpieczenia, jeżeli tylko wniosek na ubezpieczenie w któremkolwiek Towarzystwie złożony zostanie. — Z drugiej strony pozostawiliśmy oczywiście każdemu Towarzystwu wolność normowania maksymalnej opłaty za ubezpieczenie każdego takiego budynku. Konkurencya Towarzystw nie dopuści, aby ta maksymalna premia przeszła granice praktykowane. Tym sposobem przeto zyskuje się nietylko pewność, że żaden właściciel nie dozna odmowy ubezpieczenia, jak to się dotąd często praktykowało, ale zapewniamy zarazem właści-

cieli, że żaden nie będzie opłacał premii, nie stojących w stosunku z rzeczywistem niebezpieczeństwem.

Ustęp 5ty nakłada na każde Towarzystwo obowiązek zostawienia ubezpieczonemu prawa 3-miesięcznego respira w zapłaceniu należytości, a wskutek możności egzekwowania należytości asekuracyjnej, nakłada ustęp 6ty na Towarzystwo obowiązek zrzeczenia się wszelkich praw odmówienia wynagrodzenia z powodu niezapłacenia należytości asekuracyjnej. Ustępy 7, 8, i 9ty nakładają na Towarzystwa obowiązek wypłacania wynagrodzeń za takie szkody, za które w normalnych stosunkach Towarzystwa mają prawo odmowy wynagrodzenia, a mianowicie: w razie sprzedaży nieruchomości i niezawiadomienia o tem Towarzystwa, w razie niezawiadomienia Towarzystwa, że część wartości, bez wiedzy jego została ubezpieczoną w innem Towarzystwie, a wreszcie z powodu zbrodni podpalenia, popełnionej przez samego właściciela, jeżeli w tym ostatnim wypadku cięży na realności dług hipoteczny prawnie zabezpieczony.

Obowiązki powyższe, które pozornie wydają się zbyt uciążliwymi, — są jednakże praktykowane przez Towarzystwa asekuracyjne w tych wypadkach, gdy jakakolwiek instytucya hipoteczna gwarantuje Towarzystwu wypłatę należytości asekuracyjnej w zastępstwie za swego dłużnika. Otóż za pomocą tej ustawy kraj wchodzi w położenie takiej instytucyi hipotecznej wobec Towarzystw asekuracyjnych, gdyż zapewnia im, za pomocą egzekucyi ściąganie premii zaległych. — Natomiast jednak ma prawo żądać, jak to czynią instytucye hipoteczne, od Towarzystwa asekuracyjnego, aby toż nie korzystało z prawa, często się powtarzającego odmawiania wynagrodzenia z powodu niezapłacenia premii, odmawiania wynagrodzenia z powodu przejścia ubezpieczonego przedmiotu w inne ręce, lub odmówienia wynagrodzenia w takim razie, gdy Wydział krajowy w zastępstwie właściciela ubezpieczającego mniej jak $^2/_3$ wartości w jednem z Towarzystw, — uzupełni to ubezpieczenie do $^2/_3$ wartości w tem Towarzystwie, które do tego uprawnionem będzie w myśl §. 27. ustawy. W tych 3. kierunkach kraj staje w roli opiekuna mieszkańców kraju i majątku krajowego. Jeżeli nadto wymaga, aby Towarzystwo nawet w takim razie wypłaciło wynagrodzenie wierzycielom hipotecznym, gdyby ubezpieczony dopuścił się zbrodni spalenia własnej nieruchomości, — staje w obronie kredytu krajowego i pewności hipotek.

Nie wymaga też ustawa w tym kierunku nic nowego ze strony Towarzystw asekuracyjnych, gdyż te zwykły przyjmować tego rodzaju zobowiązania, bądź w obec instytucyi hipotecznych, bądź nawet w obec prywatnych wierzycieli hipotecznych, jeżeli prawa tych wierzycieli winkulowane są na dotyczących aktach ubezpieczenia.

Wszystkie powyższe obowiązki, ciążą zresztą na wszystkich Towarzystwach asekuracyjnych w krajach, w których istnieje przymus. I tak:

W Saksonii wynagrodzenie musi być użyte na odbudowanie spalonego przedmiotu, i z tego powodu wypłaca się zawsze w 2 ratach.

W W. Ks. Badeńskiem istnieje wyraźny przepis, że przewinienie popełnione przez właściciela, któreby go narażało na utratę wynagrodzenia, nie może w żadnym razie narażać wierzyciela hipotecznego na stratę, — a nadto, że wynagrodzenie tylko na odbudowanie użytem być może, tak dalece, że grunt, na którym stał budynek zgorzały, może być sprzedany tylko łącznie z prawem do tego wynagrodzenia, za które budynek ma być na nowo postawionym. Z tego powodu wynagrodzenie wypłacone bywa w 2 ratach, — a jeżeli w przeciągu lat 10-ciu odbudowanie nie nastąpi, przepada prawo do wynagrodzenia.

W Król. Würtemberskiem, takie same prawa jak w Ks. Badeńskiem.

W Król. Bawarskiem podobne ustawy, z tem ograniczeniem, że wynagrodzenie przepada, jeżeli w 5-ciu latach odbudowanie nie nastąpi.

W Szlezwiku i Holsztynie wypłaca się wierzycielom wynagrodzenie nawet w razie podpalenia budynku przez właściciela, a odszkodowanie za to wynagrodzenie, Towarzystwo asekuracyjne poszukuje swoją drogą na majątku podpalacza.

Nawet w krajach, w których nie istnieje przymus, obowiązują co do wynagrodzenia wierzycieli hipotecznych podobne przepisy. I tak:

W Towarzystwie wzaj. Wiedeńskiem jest przepis w §. 46 statutu, że wierzyciel hipoteczny, który gwarantuje za premie, ma prawo wynagrodzenia do wysokości swojej pretensyi, chociażby właściciel na podstawie statutu stracił prawo do wynagrodzenia.

Takież postanowienie mieści się w §. 42 stat. Tow. wzaj. morawskiego.

Towarzystwa natomiast akcyjne zrzekają się praw odmowy wynagrodzenia wobec wierzycieli hipotecznych — specyalnymi umowami, jak to wyżej wspomniano.

Ust. 10. §. 20. zostaje w związku z przepisem §. 19. wedle którego każdy właściciel obowiązany jest wypowiedzieć ubezpieczenie na 3 miesiące naprzód. Aby zaś mieć pewność kontroli o ubezpieczeniach wypowiedzianych, nakłada się obowiązek na Towarzystwo asekuracyjne, a nie na właściciela, aby o tem wypowiedzeniu kontrolora zawiadomiło.

Ustępy 11. i 12. zawierają postanowienia, umożliwiające prowadzenie dokładnej statystyki krajowej co do ubezpieczenia budynków od ognia, a zarazem kontrolę wpływów asekuracyjnych za ubezpieczenia, od których w myśl postanowienia (ust. 14.) wpływać będą do kas Wydziału krajowego odpowiednie procenta na umożliwienie kontroli ubezpieczeń i na zasiłki dla Straży ogniowych.

Ust. 13. nakłada na Towarzystwo obowiązek ponoszenia wydatków pocztowych, jeżeli kontrolorowie zabezpieczeń lub Wydziały powiatowe lub Wydział krajowy w interesie tych Towarzystw, listownie pośredniczyć będą w ściąganiu zaległej opłaty asekuracyjnej. Postanowienie to jest tak słusznem, że nie wymaga uzasadnienia.

Ust. 14. nakłada na Towarzystwa obowiązek opłacania 5% od premii na cele kontroli ubezpieczeń i na zasiłki dla Straży ogniowych. Wydatek ten wynagrodzi się sowicie Towarzystwom albowiem obowiązkowe ubezpieczenie pociągnie za sobą powszechny udział, który się przyczyni do zmniejszenia kosztów administracyi u każdego Towarzystwa asekuracyjnego.

Jest bowiem pewnikiem, że w miarę rozszerzania się każdego interesu muszą się stosunkowo zmniejszać koszta administracyi. Powtóre obowiązkowe ubezpieczenie doprowadzi do tego, że podpalenia z zemsty wynikające należeć będą do rzadkich wyjątków, albowiem złośliwi złoczyńcy nie dopną celu zemsty przez podpalenie własności ubezpieczonej. Po trzecie, instytucya kontrolorów ubezpieczeń i współudział władz gminnych stać będą na straży, aby nie dopuszczano do ubezpieczenia wartości przeszacowanych, co ograniczy bez wątpienia ilość pogorzeli spekulacyjnych, po czwarte wreszcie — wysokie prowizye agencyjne, wypłacane dziś przez Towarzystwa agentom, muszą uledz redukcyi, gdyż trudy agencyjne skłaniania stron do ubezpieczenia i przekonywania mozolne nieprzezornych i nie oświeconych o potrzebie i korzyściach asekuracyi zostaną usunięte, a czynność agentów ograniczy się do tego, aby sporządzać wnioski dla zgłaszających się do ubezpieczenia, którzy bez perswazyi i namowy na mocy ustawy zmuszeni będą sami szukać agentów ubezpieczeń, zamiast, żeby ci wyszukiwali strony.

Te wszystkie korzyści dla Towarzystw asekuracyjnych są tak doniosłe, że ofiarą 5% od premii zebranych zostaną sowicie okupione.

Dziś wynosi cała premia asekuracyjna, zebrana w Galicyi za ubezpieczenie budynków około 1,500.000 zł. Wedle prawdopodobnego obliczenia dojdzie ta premia przy ubezpieczeniu przymusowem do 4 milionów, podwyższy się przeto prawdopodobnie o 170% a produkcya tej o 170% podwyższonej premii, pociągnie za sobą stosunkowo mały wydatek dla każdego Towarzystwa;

te bowiem siły w każdem Towarzystwie, które są kierującemi a zatem najdroższemi, istnieją tak samo przy interesie produkującym 100.000 premii, jak istnieć muszą przy interesie trzykroć powiększonym. Zwiększą się przeto wydatki tylko na siły pomocnicze, wydatki na organa najniższe, które stanowią stosunkowo małą rubrykę.

Z tego wynika, że ciężar 5% od premii, który nakłada ustawa na Towarzystwa przy ubezpieczeniu obowiązkowem bez niechęci ponoszonym być winien w zamian za liczne ułatwienie dopomagające Towarzystwom do rozwoju interesu. Z drugiej strony opłata ta nie stanie się także ciężarem dla ubezpieczonych, gdyż w skutek rozpowszechnienia ubezpieczenia, oraz zmniejszenia klęsk wynikających z zemsty i spekulacyi, opłata asekuracyjna w ogóle w kraju naszym powinna uledz redukcyi.

Przyczynianie się przeto Towarzystw asekuracyjnych do kosztów utrzymania kontroli jest zupełnie uzasadnionem i z tego tytułu na fundusz krajowy żaden ciężar spaść nie może. A że wpływy w stosunku wyżej wspomnianym 5% od premii wystarczą na tę kontrolę w latach pierwszych i najkosztowniejszych, bo wymagających organizacyi w całym kraju, jest rzeczą niewątpliwą, jeżeli się zważy, że potrzebujemy co najwięcej 74 kontrolorów dla powiatów, 2 kontrolorów dla gmin Lwowa i Krakowa i biura centralnego we Lwowie, na pokrycie których wydatków będziemy potrzebowali wedle przybliżonego obliczenia około 160.000 zł.— a zł. 40.000 zostanie na zasiłki dla straży ogniowych.

Zasiłki te przyniosą korzyść zarówno mieszkańcom kraju jak i Towarzystwom asekuracyjnym.

Dla mieszkańców kraju wyniknie korzyść, że przy wprowadzeniu takich środków nie tylko ich majątek nieruchomy, ale także majątek ruchowy, nie ulegający obowiązkowemu ubezpieczeniu, chroniony zostanie lepiej od klęsk pogorzelowych, jak to dotąd bywało; dla Towarzystw natomiast asekuracyjnych wyniknie ta korzyść, że za pomocą dobrze zorganizowanych straży ogniowych, za pomocą ścisłego wykonania policyi ogniowej i budowniczej pożary nie będą przybierały u nas rozmiarów tak zatrważających, jak to dotąd się wydarzało, i nie narażą Towarzystw na dotkliwe straty.

Wskutek takiego postanowienia odpadnie w naszym kraju i to odium, na które narzekają mieszkańcy wszystkich innych krajów koronnych Monarchii austryackiej, że Towarzystwa asekuracyjne nałożony na nich podatek 2% od premii na rzecz straży ogniowych, uwidoczniają w policach i pobierają ten dodatek od stron ubezpieczonych, ponoszących ten ciężar na korzyść nieubezpieczonych, korzystających w równej mierze z usług straży ogniowych.

Gdzie bowiem każdy właściciel jest ubezpieczonym, tam ten dodatek na straż ogniową, czyli na bezpieczeństwo prewencyjne, będące I. i II. fazą właściwej asekuracyi, jak to wyżej wykazaliśmy, tkwić już będzie w wysokości premii ogniowej. A że premia ta ulegnie powszechnemu zniżeniu, a nie podwyższeniu, jest rzeczą prawie niewątpliwą.

Ustęp 15. §. 20. orzeka, że wolno Wydziałowi krajowemu, w zgodnem wszakże postanowieniu z c. k. Namiestnictwem, zabronić w nadzwyczajnych wypadkach pojedyńczym Towarzystwom operacyi w dziale ubezpieczeń obowiązkowych.

Obowiązkiem Wydziału krajowego jest, zaprowadzając przymus ubezpieczeń, chronić mieszkańców kraju wedle możności od wszelkich nadużyć, które mogłyby być popełniane przez Towarzystwa. Wypadki tego rodzaju przewidzieć się nie dadzą, mogą one być rozliczne, a przyczyna tychże leżeć może albo w zbyt surowych warunkach ubezpieczeń, albo w licznych sporach wynikających pomiędzy poszkodowanymi a Towarzystwem.

Ocenienie takich nadużyć może nastąpić tylko ze strony najwyższej Władzy rządowej w kraju, i z tego powodu postanowiono, że odjęcie pozwolenia do operacyi jakiemukolwiek Towarzystwu, może nastąpić tylko za zgodnem orzeczeniem Wydziału krajowego i c. k. Namiestnicwa.

Ustęp 16. §. 20. zawiera przepis, aby wszelkie spory wynikłe pomiędzy Towarzystwem a poszkodowanymi, rozstrzygane były przez krajowe Władze sądowe lub sądy polubowne w kraju.

Postanowienie to zawiera się w warunkach ubezpieczeń większej części Towarzystw asekuracyjnych zagranicznych, które stanowią, że w razie sporu rozstrzyga Sąd w tej miejscowości w której polica wystawioną została. Gdy jednak nie wszystkie Towarzystwa w Austryi koncesyonowane, wprowadziły ten przepis do swoich warunków ubezpieczeń, a przeciwnie żądają, by spory były rozstrzygane przez Władze sądowe w tem miejscu, w którem jest główna siedziba Towarzystwa, przeto komisya uznała za stosowne, warunek w mowie będący pomieścić w ustawie dla dogodności mieszkańców naszego kraju.

§§. 21, 22, 23 traktują o funduszu gwarancyjnym, mającym się złożyć przez Towarzystwo, chcące korzystać z ustawy o przymusowem ubezpieczeniu, oraz w jakich wypadkach fundusz może uledz podwyższeniu lub zniżeniu.

Wszelkie zobowiązania, którym się Towarzystwa asekuracyjne w myśl §. 20. ustawy poddać mają, mogłyby pozostać przepisami na papierze, a zniewolenie Towarzystw do dopełnienia tych zobowiązań, mogłoby być uzyskane tylko w drodze sądowej, gdyby Wydział krajowy nie zażądał gwarancyi materyalnej.

Zapewnienie materyalne ma stanowić fundusz gwarancyjny wynoszący 1 od tysiąca wartości zabudowań, ubezpieczanych w kraju przez każde z osobna Towarzystwo, jednak fundusz ten wynosić ma najmniej 100.000 zł. w. a. i ma być złożony w papierach pupilarne bezpieczeństwo przedstawiających w kasie Wydziału krajowego.

Przepis ten nie powinien być uciążliwym dla żadnego Towarzystwa, gdyż każdemu Towarzystwu powinno być obojętnem, czy część funduszu jego zakładowego lub rezerwowego spoczywa w kasach własnych lub w kasach depozytowych Bankowych, czy też w kasach Wydziału krajowego.

Takie tylko Towarzystwa mogłyby podnosić objekcye przeciw temu wymaganiu, któreby zamierzały obejść obowiązki w §. 20. niniejszej ustawy wyszczególnione, — a jeżeli takie Towarzystwa usuną się od operacyi w Galicyi, tem lepiej dla kraju.

Co do wysokości tego funduszu, wymaganego przez Wydział krajowy, — wyjaśnia komisya, że wartość ubezpieczona nieruchomości w żadnem z Towarzystw w Galicyi operujących (z wyjątkiem Towarzystwa krakowskiego) nie wynosi tyle, aby które Towarzystwo potrzebowało składać więcej jak 100.000 zł. w a. na fundusz gwarancyjny.

§§. 24. i 25. traktują o tych wypadkach, w których fundusz gwarancyjny może być przez Wydział krajowy użytym.

Wypadki takie nastąpić mogą najprzód w razie, gdyby które Towarzystwo nie chciało płacić wynagrodzeń w myśl zobowiązań swoich w §. 20. ustępie 6, 7, 8. lub 9. wyszczególnionych; następnie gdyby nie chciało zwracać Wydziałowi krajowemu wydatków pocztowych w jego interesie poniesionych, lub też nie chciało uiścić 5% prestacyi na kontrolę ubezpieczeń i straże ogniowe.

Niedopełnienie któregokolwiek z powyższych warunków przez jakiekolwiek Towarzystwo musiałoby nastręczać obawy, że Towarzystwo takie jest niewypłacalnem, — słusznem jest przeto postanowienie zawarte w §. 25., że w takim razie Wydział krajowy może kosztem funduszu gwarancyjnego takiego Towarzystwa zarządzić gwarancyjne nadubezpieczenia w innem Towarzystwie tych nieruchomości, które przez Towarzystwo niedopełniające swoich zobowiązań, w kraju naszym do ubezpieczenia przyjęte zostały.

Prawda, że jest to ostre postanowienie — ale wymierzone jest ono tylko przeciw takim Towarzystwom, które albo dostatecznych gwarancyj nie przedstawiają, albo ze złą wiarą działać mogą.

Komisya wyjawia tu zresztą zapatrywanie, że prawdopodobnie Wydział krajowy nie będzie nigdy w tem położeniu, aby musiał się uciekać do wykonania tego przepisu, albowiem Towarzystwo, względem którego Wydział krajowy zarządziłby taki środek, zostałoby pozbawionem zaufania powszechnego i raczej starałoby się dobrowolnie przenieść swe ubezpieczenia na inne Towarzystwo, aniżeli dozwolić na to gwarancyjne nadubezpieczanie w drodze urzędowej.

Takież samo nadubezpieczenie gwarancyjne może nastąpić w myśl §. 25. ustępu 2. ustawy, gdyby Towarzystwo akcyjne straciło połowę kapitału akcyjnego — lub Towarzystwo wzajemne zażądało dopłaty od członków swoich.

Towarzystwo akcyjne, które znajduje się w położeniu wyżej wymienionem, powinno przystąpić do likwidacyi, a tem samem do rozwiązania dobrowolnego umów zawartych. Jeżeli tego nie zrobi z własnej woli, ma Wydział krajowy obowiązek opieki nad ubezpieczonymi w takiem Towarzystwie, i może, ale nie musi — użyć funduszu gwarancyjnego tego Towarzystwa na cel wyżej wspomniany.

Niektóre Towarzystwa natomiast wzajemne, które są przymuszone do żądania dopłat od Członków swoich, mogą zamiast tego, redukować wynagrodzenia o tyle, o ile na to fundusze dyspozycyjne wystarczają. Postępowanie takie jest szkodliwem dla ubezpieczonych — przeto w przewidywaniu podobnych wypadków, może mieć Wydział krajowy prawo zarządzenia gwarancyjnego nadubezpieczenia kosztem takiego Towarzystwa.

§. 26. traktuje o tem, kiedy i w jakich wypadkach może być fundusz gwarancyjny pojedynczym Towarzystwom zwrócony.

Paragraf ten nie wymaga dalszych wyjaśnień.

§. 27. wyszczególnia warunki, którym poddać się musi Towarzystwo, u którego Wydział krajowy z urzędu ubezpieczać będzie te budynki, których właściciel dobrowolnie do ubezpieczenia nie poda, albo tę nadwyżkę wartości budynków, które właściciel poda do ubezpieczenia w mniejszej wartości jak $^2/_3$ spalnych części zrębu.

Z uwagi, że Wydział krajowy przyjmuje niejako gwarancyę moralną za tego właściciela, w którego zastępstwie budynki ubezpiecza, musi Wydział krajowy od Towarzystw takich żądać większych materyalnych gwarancyj, jak od Towarzystw, u których właściciele sami swe budynki ubezpieczają.

Z tych powodów obowiązane są takie Towarzystwa przyjąć do ubezpieczenia każdy budynek, chociażby takowy nie należał do rzędu budynków mieszkalnych i gospodarskich po premiach poprzednio podanych do wiadomości Wydziału krajowego, od którego to obowiązku inne Towarzystwa asekuracyjne są uwolnione.

Taryfy te mogą być stosownie do niebezpieczeństwa pojedynczych przedsiębiorstw naturalnie wyższe, jak od budynków mieszkalnych lub gospodarskich, — jednakże nie mogą takowe przekraczać maksymalnej premii, przez każde Towarzystwo na rok następny podanej.

Gdy zresztą wedle §. 2. ustawy wolno każdemu właścicielowi ubezpieczać tylko $^2/_3$ części spalnych części każdego budynku, przeto i co do budynków podlegających wyższemu stopniowi niebezpieczeństwa, a z urzędu przez Wydział krajowy ubezpieczanych, pozwolono Towarzystwom pojedynczym pozostawiać $^1/_3$ wartości każdego budynku na ryzyko właściciela.

Gdyby wszakże nieprzestrzeganie przepisów policyi ogniowej lub budowniczej skłoniło pewne Towarzystwo do pozostawienia jakiejś części wartości na ryzyko właściciela, natenczas obowiązanem będzie to Towarzystwo zawiadomić o tych powodach Wydział krajowy, który ze swej strony przedsięweźmie środki właściwe, aby ustawy policyi ogniowej i budowniczej były przez właściciela budynku wykonane.

Postanowienie c) tegoż paragrafu daje Wydziałowi krajowemu prawo szerszej kontroli nad działaniem takiego towarzystwa, co jest należycie usprawiedliwione tą odpowiedzialnością moralną, jaką Wydział krajowy na siebie przyjmuje, ubezpieczając z urzędu cudzą własność. Ten sam cel ma postanowienie d) tegoż paragrafu, wedle którego każde takie towarzystwo ma obowiązek złożenia jeszcze drugiego funduszu gwarancyjnego w kwocie 200.000 zł.

§§. 28 i 29 traktują o przywilejach Towarzystw asekuracyjnych nadanych im w zamian za rygory postanowione w §§. 20tym i następnym niniejszej ustawy.

§. 30 wreszcie oznacza termin prekluzywny, do którego umowy asekuracyjne zawarte przed wejściem w życie niniejszej ustawy, będą przez Wydział krajowy tolerowane.

Ubezpieczenia wieloletnie zawierają się bowiem zwyczajnie na czas lat 5ciu. Jeżeli ustawa oznacza ważność trwania takich umów na lat 4 po sankcyonowaniu ustawy, uwzględnia w zupełności zwyczaje umów asekuracyjnych, ale z drugiej strony kładzie tamę takim umowom, któreby przed wejściem w życie niniejszej ustawy, w celu jej ominięcia, na czas dłuższy jak lat 5 zawarte zostały.

Komisya asekuracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1, Załączony projekt ustawy.

2. Uchwałą niniejszą załatwione zostały petycye do L.: 59. 120. 121. 276. 279. 289. 325. 367. 393. 565. 639. 771. 886. 887. 966. 697 i 1228.

Lwów, 14. Stycznia 1888 r.

Przewodniczący: *St. Polanowski.*

Sprawozdawca: *F. Męciński.*

U s t a w a.

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o obowiązkowem ubezpieczeniu od ognia.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

W Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zaprowadza się powszechny obowiązek ubezpieczania od ognia budynków dachem krytych.

§. 2.

Każdy właściciel zabudowań dachem krytych, w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, tak w miastach, miasteczkach jak i po wsiach położonych, z wyjątkiem budowli, oraz nadwyżek wartości nad sumy maksymalne w §. 4. wymienione, obowiązany jest wszystkie spalne części tychże zabudowań, od strat z pożaru wynikających, ubezpieczać ciągle, w wysokości przynajmniej dwóch trzecich części rzeczywistej wartości tychże spalnych części w któremkolwiek z takich Towarzystw asekuracyjnych w Austryacko-Węgierskiej Monarchii koncesyonowanych, które według postanowień niniejszej ustawy do korzystania z niej są upoważnione (§. 3).

W zastępstwie właściciela budynku, któryby sam tego uczynić zaniedbał, dokona ubezpieczenia z urzędu Wydział krajowy w jednem z takich Towarzystw, które według postanowień niniejszej ustawy do ubezpieczeń z urzędu są dopuszczone (§. 27).

§. 3.

Do korzystania z niniejszej ustawy upoważnione są te Towarzystwa ubezpieczeń, tak akcyjne jak i wzajemne, w Austryacko-Węgierskiej Monarchii koncesyonowane, które warunkom niniejszej ustawy w §§. 21—26. określonym, zadosyć uczynią i których firmy w skutek tego przez Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych ogłoszone zostaną. Ubezpieczenie dokonane w jakiemkolwiek innem Towarzystwie, uważa się za nieistniejące i poczytuje się tem samem jako zaniedbanie ubezpieczenia ze strony właściciela w myśl ustępu 2go §. 2.

§. 4.

Od obowiązkowego ubezpieczenia wyłączone są:

a) budynki będące własnością c. k. Rządu,

b) budynki będące własnością przedsiębiorstw kolejowych,

c) budynki prowizoryczne, mające służyć do pewnego celu, na czas krótszy aniżeli rok jeden,
d) budynki stojące całkiem bezużytecznie,
e) budynki przedstawiające wartość mniejszą aniżeli 50 zł. w. a.,
f) nadwyżka wartości nad 25.000 zł. w. a. sumy ubezpieczonej budynku fabrycznego z ubocznymi budynkami, albo budynku mieszkalnego, albo przemysłowego, albo gospodarskiego, albo też jednego całego kompleksu budynków mieszkalnych i gospodarskich do jednego właściciela należących,
g) gazometry, huty szkła, huty fryszerki i hamernie żelaza, warzelnie potaziu, fabryki kwasu solnego, siarczanego, rafinerye nafty i wosku ziemnego, warzelnie smoły, terpentyny, kalafonii, fabryki materyałów wybuchowych, zapałek, magazyny prochu,
h) teatra, cyrki i budy jarmarczne.

§. 5.

Wykaz przedmiotów wedle poprzedzającego paragrafu od obowiązkowego ubezpieczenia wyłączonych, Wydział krajowy może zmieniać lub uzupełniać. Wszelkie tego rodzaju zmiany mają być ogłaszane w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

§. 6.

Celem utrzymywania ewidencyi obowiązkowego ubezpieczenia, będzie założony kataster zabudowań. Zaś celem wykonywania ciągłej kontroli, będzie urządzone biuro ogniowe przy Wydziale krajowym, tudzież będą ustanowieni kontrolorowie ogniowi w powiatach a w razie potrzeby i w miastach.

§. 7.

Kataster zabudowań sporządzi i utrzymywać będzie pod dozorem kontrolora ogniowego: na wsi naczelnik gminy lub jego zastępca, na obszarze dworskim przełożony obszaru dworskiego, a w miastach i miasteczkach naczelnik gminy, burmistrz, lub urzędnik ad hoc wyznaczony.

Wydział krajowy wyznaczy termin, w którym kataster zabudowań ma być założony i dostarczy formularzów i instrukcyj odnoszących się do założenia i utrzymywania katastru.

§. 8.

Najpóźniej z końcem Stycznia każdego roku ma być kataster przez wyżej wymienione organa (§. 7) w każdej gminie zrewidowany a względnie uzupełniony; dla gmin zaś lub obszarów dworskich w ciągu ubiegłego roku nowo powstałych, ma być nowy kataster założony.

§. 9.

Kataster zabudowań obejmuje:

1) ewidencyę wszystkich budynków istniejących dachem krytych, według numerów porządkowych katastralnych,

2) ewidencyę przebudowań i dobudowań dokonywanych w ciągu roku,

3) ewidencyę, czy budynki są ubezpieczone, w którem Towarzystwie, i na jaką sumę,

4) ewidencyę, które budynki i z jakich powodów nie są ubezpieczone.

§. 10.

Kataster zabudowań oraz wszelkie uzupełnienia i zmiany w katastrze sporządza się w trzech egzemplarzach:

1szy egzemplarz pozostaje w gminie, względnie u przełożonego obszaru dworskiego,

2gi egzemplarz znajduje się u kontrolora ogniowego,

3ci egzemplarz znajduje się w biurze ogniowem przy Wydziale krajowym.

Zwierzchność gminna a względnie przełożony obszaru dworskiego wyłoży do przejrzenia publicznego kataster zabudowań zaraz po założeniu, tudzież każdą późniejszą zmianę i każde uzupełnienie w katastrze zaraz po ich dokonaniu. W ciągu dni 30 od dnia wyłożenia katastru, jego zmiany lub uzupełnienia do przejrzenia publicznego, wolno będzie właścicielowi dotyczącego budynku wnieść do Wydziału krajowego reklamacyę, jeżeli sądzi, że jego budynek wedle niniejszej ustawy ubezpieczeniu obowiązkowemu nie podlegający, został niewłaściwie zapisany w katastrze jako zabudowanie, które obowiązkowemu ubezpieczeniu podlega. Reklamacye właścicieli rozstrzyga Wydział krajowy bez dalszego odwołania się.

§. 11.

Każdy właściciel zabudowań obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegających, obowiązany jest najdalej w ciągu dni 90 po wejściu w życie niniejszej ustawy, a względnie najdalej w ciągu dni 30 po pokryciu nowego budynku dachem, wykazać się przed Urzędem gminnym, a przełożony obszaru dworskiego przed Wydziałem powiatowym, poświadczeniem od jednego z Towarzystw asekuracyjnych, których firmy w myśl §. 3. niniejszej ustawy przez Wydział krajowy ogłoszone zostały, że tamże ubezpieczenia tych budynków dokonał. Poświadczenie to ma zawierać wykaz budynków ubezpieczonych i ich wartość ubezpieczoną.

Urząd gminny, a względnie przełożony obszaru dworskiego, uwidoczni ubezpieczenie w rubrykach katastru zabudowań.

§. 12.

Kontrolę ubezpieczeń, policyi ogniowej i ustawy budowlanej wykonywują: biuro ogniowe przy Wydziale krajowym, oraz kontrolorowie ogniowi.

Obowiązki biura ogniowego przy Wydziale krajowym, oraz obowiązki kontrolorów, określi szczegółowo instrukcya służbowa, przez Wydział krajowy ułożona, a przez Sejm zatwierdzona. Kontrolorowi ogniowemu nie wolno pośredniczyć w pozyskiwaniu ubezpieczeń ogniowych dla jakiego bądź Towarzystwa ubezpieczeń.

§. 13.

Kontrolorowie podlegają biuru ogniowemu przy Wydziale krajowym. Nadzór bezpośredni nad kontrolorami ogniowymi wykonywają z polecenia

Wydziału krajowego, Wydziały Rad powiatowych, zaś nad kontrolorami dla miast Lwowa i Krakowa i dla większych miast, gdyby się potrzeba osobnych kontrolorów dla tychże okazała, wykonywają Magistraty, względnie urzędy gminne tychże miast.

§. 14.

Kontrolor ogniowy obowiązany jest: sprawdzić corocznie, czy każdy budynek, obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegający, jest w kataster zabudowań wciągnięty, tudzież kontrolować, czy każdy budynek obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegający, został ubezpieczony i czy ubezpieczenia zostały dokonane w wysokości minimalnej ustawą przepisanej.

Zabudowania obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegające, a wcale nieubezpieczone, lub ubezpieczone poniżej minimalnej wysokości ustawą przepisanej, lub wreszcie ubezpieczone w jednem z takich Towarzystw, których firmy w myśl §. 3. niniejszej ustawy przez Wydział krajowy ogłoszone nie zostały, oszacuje kontrolor ogniowy w gminie wiejskiej przy udziale przełożonego gminy, względnie przełożonego obszaru dworskiego, zaś w gminie miejskiej przy udziale burmistrza, budowniczego miejskiego lub urzędnika ad hoc delegowanego.

O terminie nastąpić mającego oszacowania, właściciel budynku ma być zawiadomiony, jego nieobecność jednak przeprowadzenia oszacowania nie tamuje.

Na podstawie takiego oszacowania wygotuje kontrolor ogniowy wniosek do ubezpieczenia, przeszle go bezzwłocznie do biura ogniowego przy Wydziale krajowym celem dokonania ubezpieczenia z urzędu, i zawiadomi zarazem pisemnie właściciela budynku, jeżeli tenże przy oszacowaniu obecnym nie był, o dokonanem ubezpieczeniu.

Jeżeli właściciel takiego z urzędu do ubezpieczenia podanego budynku jest zdania, że budynek ten podany został do ubezpieczenia w wartości zbyt wysokiej, służy mu prawo wniesienia do Wydziału powiatowego protestu w przeciągu dni 30 od chwili oszacowania budynku, a jeżeli przy oszacowaniu nie był obecny, od chwili, w której o dokonanem ubezpieczeniu pisemnie przez kontrolora ogniowego zawiadomiony został.

Wydział powiatowy rozstrzygnie protest bez dalszego odwołania się.

Wniesienie takiego protestu nie wstrzymuje ubezpieczenia z urzędu budynku, co do którego protest wniesiony został.

§. 15.

Ubezpieczenia z urzędu dokonywa biuro ogniowe przy Wydziale krajowym w jednem z Towarzystw asekuracyjnych w myśl §. 27 do ubezpieczenia z urzędu dopuszczonych, uwzględniając wszakże przy wyborze te Towarzystwa, które dla ubezpieczonych największe bezpieczeństwo i najkorzystniejsze warunki ubezpieczenia przedstawiają.

§. 16.

Wydział Rad powiatowych, Zwierzchności gminne, oraz przełożeni obszarów dworskich winni są wspierać kontrolorów ogniowych pomocą i opieką we wszystkich czynnościach z niniejszej ustawy płynących.

§. 17.

Każdemu właścicielowi budynków w miastach, liczących więcej jak 10.000 mieszkańców, zostawia się do woli wybór dnia, w którym ma się kończyć jego ubezpieczenie w każdym roku.

Natomiast w gminach wiejskich i miejskich, liczących mniej jak 10.000 mieszkańców, naczelnik gminy w porozumieniu z kontrolorem ogniowym ustanawia jeden dzień jako wspólny dla całej gminy termin, w którym wszystkie ubezpieczenia w każdym roku kończyć się mają.

W braku takiego porozumienia termin powyższy oznaczy Wydział powiatowy.

§. 18.

Każdy właściciel budynku ubezpieczonego w jednem z tych Towarzystw, których firmy w myśl §. 3. niniejszej ustawy przez Wydział krajowy ogłoszone zostały, obowiązany jest zapłacić z góry całoroczną należytość asekuracyjną do rąk organów tego Towarzystwa, w którem bydynek ubezpieczył.

Ktoby w ciągu trzech miesięcy od chwili rozpoczęcia swego ubezpieczenia należytości asekuracyjnej całorocznej nie uiścił, podlega egzekucyi politycznej, na żądanie Wydziału powiatowego w myśl §. 29 zarządzić się mającej.

§. 19.

Każdy właściciel budynków, ubezpieczony w jednem z Towarzystw w poprzednim §. oznaczonych, obowiązany jest pozostawić ubezpieczenie na cały rok następny w tem Towarzystwie asekuracyjnem, do którego przystąpił, jeżeli nie wypowiedział ubezpieczenia przynajmniej na 3 miesiące przed terminem ekspiracyjnym.

§. 20.

Każde Towarzystwo asekuracyjne, chcące w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem uzyskać prawo do korzystania z niniejszej ustawy, musi przyjąć na siebie następujące obowiązki, a mianowicie:

1) podda się wszelkim przepisom niniejszej ustawy i wszystkim przez Sejm, lub Wydział krajowy w granicach tejże wydać się mającym rozporządzeniom;

2) złoży w Wydziale krajowym fundusz gwarancyjny w §. 21. określony;

3) najpóźniej do końca każdego roku kalendarzowego złoży w biurze ogniowem przy Wydziale krajowym maksymalną taryfę od ubezpieczeń budowli poniżej wymienionych, w granicach której Towarzystwo będzie obowiązane każdy budynek mieszkalny lub gospodarski w kraju, obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegający, przyjąć do ubezpieczenia w roku następnym.

A mianowicie poda taryfę maksymalnych premij za ubezpieczenia budynków mieszkalnych i gospodarskich:

murowanych twardo krytych, murowanych pod gontem, drewnianych lub z muru pruskiego pod gontem, drewnianych lub z muru pruskiego twardo krytych, murowanych pod słomą, z muru pruskiego pod słomą, drewnianych pod słomą, z chrustu pod słomą,	w miasteczkach i gminach wiejskich, z rozróżnieniem taryfy w razie ubezpieczenia całej wartości murów, częściowego ubezpieczenia murów, lub zupełnego wykluczenia murów od ubezpieczenia.

4) W unormowaniu taryf oprócz przyjętej przez siebie klasyfikacyi ryzyk, rozróżni sposób zabudowania się wsi według tego, czy wsie zabudowane są na sposób miasteczek, gdzie budynki wiejskie są skupione i stanowią większe niebezpieczeństwo pożaru całej, lub większej części wsi, czy też są rozrzucone, i dla wsi ostatniego rodzaju naznaczy niższe taryfy;

5) zostawi stronom z opłatą zalegającym przynajmniej trzechmiesięczny termin zwłoki w uiszczeniu rocznej należytości asekuracyjnej;

6) wypłaci wynagrodzenie szkody pogorzelowej, choćby należytość asekuracyjna za budynki zgorzałe opłaconą nie była;

7) wypłaci wynagrodzenie za szkodę pogorzelową, chociażby własność pogorzelca przeszła w inne ręce, a Towarzystwo o tej zmianie własności wcześnie zawiadomione nie było;

8) wypłaci wynagrodzenie pogorzelowe w takim razie, gdyby bez wiedzy i zezwolenia tegoż Towarzystwa nadwyżka wartości jakiego budynku już ubezpieczonego w tem Towarzystwie, ubezpieczoną została z urzędu przez biuro ogniowe przy Wydziale krajowym w innem Towarzystwie;

9) wypłaci wynagrodzenie pogorzelowe wierzycielom hipotecznym, jednakże tylko w granicach sumy ubezpieczonej do wysokości ich pretensyj na zgorzałym budynku prawnie zabezpieczonych w takim razie, gdyby budynek ze względów na cele publiczne, lub z innych ważnych powodów odbudowany nie został, a nawet w takim razie, gdyby właściciel zgorzałego budynku w skutek czynu kary godnego postradał sam prawo do wynagrodzenia, a inny jego majątek nie pokrywał wierzytelności na budynku zabezpieczonej;

10) zawiadomi kontrolora ogniowego natychmiast o każdem otrzymanem wypowiedzeniu ubezpieczenia, oraz zawiadomi go miesiącem naprzód o każdem zamierzonem egzekwowaniu zaległej należytości asekuracyjnej;

11) podawać będzie do wiadomości biura ogniowego przy Wydziale krajowym z końcem każdego kwartału ilość i wartość budynków ubezpieczonych, oraz sumę premij za to zebranych w każdym z osobna powiecie;

12) zezwoli na przejrzenie ksiąg swoich, odnoszących się do ubezpieczeń w Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na każde żądanie tych organów, które Wydział krajowy do tej czynności wydeleguje lub upoważni;

13) ponosić będzie koszta wydatków pocztowych, wynikających z korespondencyi przeprowadzonych na żądanie Towarzystwa, przez kontrola ogniowego, Wydział powiatowy lub biuro ogniowe przy Wydziale krajowym w sprawie zaległych należytości asekuracyjnych;

14) opłacać będzie na koszta utrzymania ewidencyi i kontroli obowiązkowego ubezpieczenia, tudzież na zasiłki dla straży ogniowych w kraju kwotę wynoszącą 5 procent od całorocznie pobranej brutto premii asekuracyjnej za ubezpieczenie budynków w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem bez względu, na jaki czas została pobrana należytość asekuracyjna w tymże roku, oraz bez potrącenia wydatku na reasekuracyą;

15) podda się bez rekursu orzeczeniu Wydziału krajowego, potwierdzonemu przez Namiestnictwo, gdyby te władze zgodnie uznały za stosowne, zabronić Towarzystwu asekuracyjnemu dalszej operacyi w dziale ubezpieczeń obowiązkowych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem;

16) podda się w razie sporów z ubezpieczonymi kompetencyi tych sądów kollegialnych, w obrębie których położony był przedmiot sporu, o ile warunki ubezpieczeń dotyczącego Towarzystwa nie przewidują na wypadek sporów rozstrzygania tychże przez sądy polubowne ukonstytuowane w Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

§. 21.

Dla zapewnienia, że Towarzystwa asekuracyjne, które chcą korzystać z niniejszej ustawy, dopełnią obowiązków poprzednim paragrafem objętych, ustanawia się fundusz gwarancyjny przez te Towarzystwa w Wydziale krajowym złożyć się mający.

Fundusz ten ma wynosić 1 pro mille od wartości zabudowań przez dotyczące Towarzystwo w Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w ostatnim roku ubezpieczonych.

Jednakowoż minimum funduszu gwarancyjnego, składanego przez jedno Towarzystwo, bez względu na stan jego dotychczasowej działalności w Galicyi, nie może wynosić mniej aniżeli 100.000 zł. w. a. Takąż kwotę ustanawia się dla nowopowstających Towarzystw, lub dla Towarzystw rozpoczynających działalność w Galicyi, jako minimum funduszu gwarancyjnego.

§. 22.

Wysokość funduszu gwarancyjnego ustanawia Wydział krajowy na podstawie wykazanego mu rozmiaru operacyi w dziale ubezpieczenia zabudowań dotyczącego Towarzystwa w królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

W miarę rozszerzającego się rozmiaru operacyj w dziale ubezpieczenia zabudowań, Wydział krajowy może na podstawie rzeczywistego stanu operacyi z końcem każdego roku, zażądać od Towarzystwa podwyższenia funduszu gwarancyjnego, a to w ciągu dni 30 od zawezwania.

Gdyby zaś okazało się, że Towarzystwo jakie ograniczyło swoje działanie na polu ubezpieczeń obowiązkowych w Galicyi i Lodomeryi z Wiel-

kiem Księstwem Krakowskiem, lub że się od takowego całkiem usunęło, natenczas Dyrekcya tego Towarzystwa, może zażądać obniżenia a względnie wydania swojego funduszu gwarancyjnego.

W takim razie Wydział krajowy zbadawszy stan operacyi, może wysokość funduszu gwarancyjnego takiego Towarzystwa zniżyć a względnie całkowicie zwolnić.

§. 23.

Fundusz gwarancyjny ma być złożony do kasy Wydziału krajowego w papierach procentowych pupilarne bezpieczeństwo przedstawiających podług wartości nominalnej. Gdyby wskutek spadku kursu złożonych papierów, wartość tychże realna przedstawiała mniej aniżeli 70% wartości nominalnej, może Wydział krajowy zażądać od dotyczącego Towarzystwa dopełnienia różnicy kursu, a to w przeciągu dni 30 od zawezwania.

Kupony od funduszu gwarancyjnego będą w terminach przypadających dotyczącym Towarzystwom doręczane, o ile fundusz gwarancyjny wedle postanowień §. 24 na cele tym §fem wskazane użyty nie został.

§. 24.

Fundusz gwarancyjny ma być użyty przedewszystkiem w takim razie, gdyby Towarzystwo nie wypłaciło wynagrodzenia w myśl przyjętych zobowiązań wedle §. 20 ust. 6, 7, 8, 9, lub gdyby nie uiściło należytości w myśl §. 20 ustępu 13 i 14 od niego przypadających.

W razie, gdyby fundusz gwarancyjny jakiegoś Towarzystwa musiał być użyty w części lub w całości na pokrycie zobowiązań wyżej wspomnianych, natenczas Towarzystwo obowiązane będzie zmniejszoną w ten sposób sumę funduszu gwarancyjnego do pierwotnej wysokości przywrócić, a to w ciągu dni 30 od zawezwania.

§. 25.

Gdyby którekolwiek Towarzystwo asekuracyjne zaniedbało w terminie ustawą niniejszą zakreślonym uzupełnić swój fundusz gwarancyjny w myśl §§. 22., 23 lub 24. do wysokości w tych paragrafach oznaczonej, natenczas Wydział krajowy mocen będzie orzec, że Towarzystwo takie przestaje korzystać z praw połączonych z ubezpieczeniem obowiązkowem. Takie orzeczenie ma być natychmiast ogłoszone w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

Oprócz tego w przypadku §. 24. przewidzianym, Wydział krajowy użyje z funduszów gwarancyjnych takiego Towarzystwa potrzebną sumę na dokonanie z urzędu gwarancyjnego nadubezpieczenia budynków obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegających, a przez to Towarzystwo poręczonych, w innem Towarzystwie asekuracyjnem. Mimo to jednak strony ubezpieczone w Towarzystwie, które warunków niniejszej ustawy nie dotrzymało, mogą dochodzić praw swoich w drodze właściwej przeciwko temu Towarzystwu.

Wydział krajowy może użyć funduszu gwarancyjnego na gwarancyjne nadubezpieczenie w myśl powyższego ustępu także i wtenczas, gdyby którekolwiek z Towarzystw akcyjnych straciło połowę kapitału akcyjnego,

lub gdyby Towarzystwo na wzajemności oparte, zażądało od Członków swoich opłat dodatkowych.

§. 26.

W wypadkach wymienionych w §. 25., niemniej w razie, gdyby które z Towarzystw usunęło się dobrowolnie od operacyi w Galicyi, lub gdyby Wydział krajowy i Namiestnictwo zabroniły mu w myśl §. 20. ust. 15. dalszej operacyi w dziale ubezpieczeń obowiązkowych, fundusz gwarancyjny, a względnie pozostała z tegoż reszta nie mogą być Towarzystwu asekuracyjnemu wcześniej wydane, aniżeli w rok i 6 tygodni po ogłoszeniu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, że Towarzystwo to usunęło się od operacyi w dziale ubezpieczeń obowiązkowych w królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem, albo też, że w skutek orzeczenia Wydziału krajowego przestało korzystać z praw połączonych z ubezpieczeniem obowiązkowem, (§. 25.), albo nakoniec, że Wydział krajowy i Namiestnictwo zabroniły mu dalszej operacyi w dziale ubezpieczeń obowiązkowych (§. 20. ust. 15.).

Wydział krajowy może jednak w przypadkach wyjątkowych n. p. w razie istniejących długoletnich umów asekuracyjnych, przez takie Towarzystwo zawartych, odroczyć wydanie funduszu gwarancyjnego aż do pory, gdy wszelkie umowy asekuracyjne co do zabudowań w Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem z tem Towarzystwem zawarte, ulegną ekspiracyi, lub dobrowolnie rozwiązane zostaną.

Natomiast wolno będzie Wydziałowi krajowemu wydać fundusz gwarancyjny nawet przed upływem jednego roku i 6ciu tygodni, jeżeli dotyczące Towarzystwo asekuracyjne udowodni, że wszelkie ubezpieczenia z temże zawarte przeniosło na jedno z Towarzystw asekuracyjnych w §. 3. niniejszej ustawy wskazanych, i że poszkodowani w Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem, żadnych pretensyi do tego Towarzystwa nie mają.

§. 27.

Każde Towarzystwo asekuracyjne, chcące oprócz prawa przyjmowania ubezpieczeń obowiązkowych dobrowolnie przez właścicieli dokonywanych, tudzież oprócz praw określonych w §. 29. lit. *a*), *b*), *c*) uzyskać nadto prawo, ażeby ubezpieczenia niedokonane dobrowolnie przez właścicieli, mogły być w tem Towarzystwie z urzędu dokonywane, podda się oprócz warunków w §. 20. i nast. postanowionych, także następującym obowiązkom, a mianowicie:

a) przyjmie do asekuracyi każde zabudowanie obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegające. Będzie mu jednak wolno zostawić właścicielowi na jego ryzyko najwyżej $^1/_3$ część wartości spalnych części budynku.

Oprócz tego może Towarzystwo ustanowić odpowiednią klasyfikacyą i odpowiednie taryfy dla wszelkich zabudowań, które nie są budynkami mieszkalnymi lub gospodarskimi. Jednakże taka klasyfikacya i takie taryfy mają być podawane do wiadomości biura ogniowego przy Wydziale krajowym, a to najpóźniej do końca każdego roku i nie mogą być zmieniane przez cały ciąg następnego roku.

O każdym wypadku, w którymby Towarzystwo asekuracyjne zostawiło część wartości budynku właścicielowi na jego własne ryzyko z powodu nieprzestrzegania przepisów policyi ogniowej, lub budowniczej, doniesie Towarzystwo do biura ogniowego przy Wydziale krajowym, a to dla zarządzenia w drodze administracyjnej wykonania ustawy budowlanej i policyi ogniowej, których obejście lub niewykonanie skłoniło Towarzystwo asekuracyjne do podobnych środków ostrożności;

b) we wszystkich sprawach dotyczących zmiany klasyfikacyi budynków i podwyższenia taryfy, Dyrekcya Towarzystwa ubezpieczeń będzie się znosić z Wydziałem krajowym;

c) Towarzystwo asekuracyjne zgodzi się na obecność komisarza Wydziału krajowego *cum voto informativo* na tych zgromadzeniach władz Towarzystwa, na których składane będą sprawozdania z operacyi ogniowych dotyczących Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem.

d) Towarzystwo złoży oprócz kwoty przepisanej §. 21. jako drugi fundusz gwarancyjny kwotę 200.000 zł. w. a., której cel, sposób administrowania i użycia będzie taki sam, jak funduszu gwarancyjnego w myśl §. 20. i następnych.

§. 28.

Wydział krajowy zaprosi przynajmniej raz do roku reprezentantów wszystkich Towarzystw ubezpieczeń, korzystających z niniejszej ustawy o obowiązkowem ubezpieczeniu i wysłucha ich relacyj, opinij i wniosków, co do wykonywania ustawy budowlanej, ustawy o policyi ogniowej, oraz niniejszej ustawy i zrobi z zasięgniętych wiadomości, uwag i wniosków odpowiedni użytek.

§. 29.

Towarzystwom asekuracyjnym, korzystającym z niniejszej ustawy, służą prawa następujące:

a) mogą żądać od kontrolora ogniowego pomocy w celu upomnienia strony z opłatą należytości asekuracyjnej zalegającej, tudzież w celu ściągnięcia opłaty asekuracyjnej w drodze egzekucyi politycznej w myśl. ust. *b*) niniejszego paragrafu, a to w przypadku ostatnim, jeżeli strona zalega z opłatą asekuracyjną przynajmniej 2 miesiące, a nie dłużej jak rok jeden;

b) mogą zciągać bez poprzednich skarg i wyroków sądowych należną opłatę asekuracyjną wraz z prowizyą zwłoki najwyżej po 5% rocznie w drodze egzekucyi politycznej, która ma być zarządzoną na żądanie Wydziału powiatowego, jeżeli dłużnik zalega z opłatą przynajmniej 3 miesiące, a nie dłużej jak rok jeden, tudzież jeżeli od zawiadomienia kontrolora przez Towarzystwo asekuracyjne o tej zaległości upłynęło bezskutecznie przynajmniej dni 30.

c) mogą korzystać z materyałów statystycznych biura ogniowego przy Wydziale krajowym za pośrednictwem tegoż biura.

§ 30.

Umowy asekuracyjne co do zabudowań, według niniejszej ustawy ubezpieczeniu obowiązkowemu podlegających, zawarte przed ogłoszeniem niniejszej ustawy z takimi Towarzystwami asekuracyjnemi, które w ciągu dni 90 po ogłoszeniu niniejszej ustawy nie poddadzą się obowiązkom, dla korzystania z niniejszej ustawy postanowionym, zachowają moc prawną na czas maksymalny lat czterech po ogłoszeniu niniejszej ustawy.

§. 31.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1go stycznia roku następującego po ogłoszeniu jej w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

§. 32.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.